

Sistem Kavramı ve Eğitim Sistemimiz

Rıfat OKÇABOL (*)

GİRİŞ

Bu yazının amacı; eğitim düzenimizi tanıma, sorunlarını ortaya koyma ve bu sorunlara çözümler arama çabalarında yararlı olabilecek «sistem kavramı»na değinmek; bu kavram içinde eğitim sistemimizi genel özellikleriyle kısaca gözden geçirmek; böylece, toplumumuzun önde gelen güncel konularından biri olan eğitim konusunun, okul öncesinden yüksek öğretime değin değişik düzeylerdeki sorunlarına sistemli bir bakış getirmeye çalışmaktır.

Sistem Kavramı

«Sistem» sözcüğü, ilk kez mekanik ve elektrik konularında kullanılmıştır. Bu sözcüğün kullanımı giderek yaygınlaşmış ve bugün günlük konuşmalara değin girmiştir. Gerek doğal olaylar, gerekse oluşumunda insan ögesi bulunan toplumsal olaylar, kurumlar ve kimi fiziksel nesnelere için sistem sözcüğü kullanılır.

Tek hücreli canlıdan evrimle son biçimine ulaşan insan; sindirim, solunum, dolaşım gibi sistemlerin bir arada olduğu, doğanın bir parçası olan canlı bir sistemdir. Beslenme, güven, sevgi, gelişme ve diğer gereksinimleri gidermek amacıyla insanların başlattığı işbirliği, tarihsel gelişim içinde bugünkü toplumlarda görülen biçimine ulaşmıştır.

Bu süreç içinde yaşam koşullarını yumuşatmak, artan gereksinimleri karşılamak, daha iyi yaşayabilmek amacıyla doğadan olabildiğince yararlanmanın ve doğaya egemen olmanın yolları aranmıştır. Bu çabayla gelişen teknik, ulaşım ve haberleşme gibi fiziksel sistemleri üretmiştir. Toplumsal ilişkiler, doğal kaynakların kullanımı ve dağılımı ise ekonomik, siyasal, kuramsal ve kurumsal sistemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İnsan-gereksinimler-doğa-teknik arasındaki etkileşim sonucunda üretilen sistemler, giderek gelişmektedir. İlkel toplumlarda görülen mal değiş tokuşundan bugünkü para sistemine gelinmesi gibi, kimi sistemler biçim değiştirmektedir. Kölelik düzeninin yerini feo-

(*) Yrd. Doç. Dr. Eğitim Fakültesi, Boğaziçi Üniversitesi

dal sisteme, feodal sistemin de yerini diğer bir ekonomik sisteme bırakması gibi, bir zamanlar var olan kimi sistemler de yerini yeni yeni sistemlere bırakmaktadır.

Genellikle yapısında İnsan ögesi bulunan sistemler hızla büyü-
mekte, işlevleri karmaşıklaşmakta ve sistemle ilgili sorunları giderek
artmaktadır. Önceleri doğal sistemleri incelemeye yönelik çabalara,
son zamanlarda karmaşık sistemlerin incelenmesi ve ortaya çıkan
sistem sorunlarının çözülmesi çabaları eklenmiştir.

Herhangi bir sistemin incelenmesinde, sorunlarının belirlenmesi
ve sorunlara çözüm bulunabilmesinde etkin yollardan biri olaya «sis-
tem kavramı» içerğinde yaklaşmaktır.

«Sistem» deyiimi genellikle bir ya da birçok amaca yönelik, çev-
resi ve birbiriyle etkileşim içindeki girdi (input), çıktı (output), sü-
reç (process) ve yönetim (management) gibi öğelerden oluşan bir
yapı akla getirir (Banghart 1969, Bertalanffy 1968, Churchman 1969,
Immegart 1973, Kast 1974, Mann 1975).

Bir sistemi tanımak, sorunlarını ortaya çıkarıp çözeblmek, siste-
min öğelerini, her bir öge ile ilgili değişkenlerin (variables) nitelik,
nicelik ve etkilerini belirlemek; yani sistemin yapısını ve işlevlerini an-
lamak yoluyla olabilir.

Sistemlerin çalışmaya başlayabilmesi ve işlevlerini yürütebilme-
si için değişik kaynaklara gereksinimleri vardır. Bu kaynaklara, sis-
tem girdileri denir. Örneğin insan gücü, araç-gereçler, enerji, para
ve bilgi kaynakları bir işletme sisteminin temel girdilerini oluşturur.

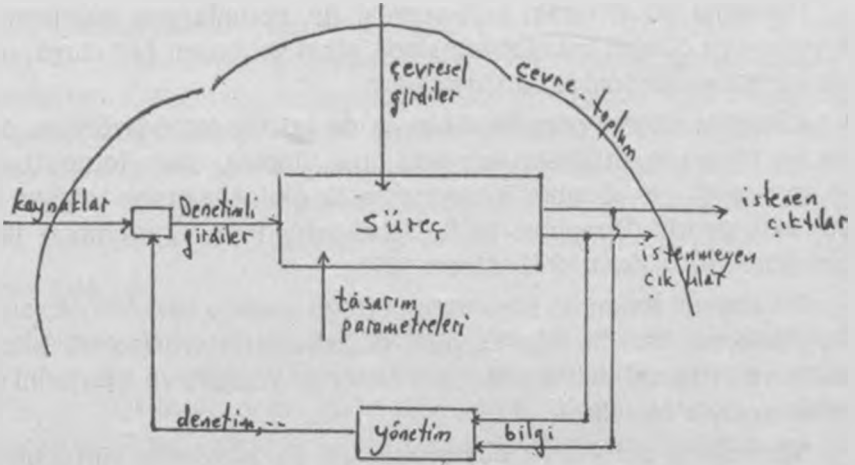
Sisteme giren kaynaklardan birinin ya da birkaçının sistem
ürünlerine dönüşmesine neden olan, sisteme özgü ve birbirini izle-
yen işlevlerin tümüne sistem süreci denir. İşlevlerin sonucu olan;
sistemi var eden gereksinimleri karşılayıcı, sistemin çalışmalarını
değerlendirici ya da diğer bir sisteme girdi olabilen sistem ürün-
lerine de sistem çıktıları denir.

Sistem çıktılarının, önceden belirlenmiş ölçütlere göre sistemin
amaçlarına uygun olup olmadığının denetimi, istenen çıktıların elde
edilmesi için gerekli önlemlerin alınması, sistem işlevlerinin yürütül-
mesi, kaynakların (girdiler) yerinde ve yeterince kullanılması ise sis-
tem yönetimidir.

Canlı sistemlerde, insanın sıcak bir ortamda terlemesi gibi, de-
netim ve önlem alma işlevleri doğa yasalarına bağlı olarak kendi-
liğinden gerçekleşir. Genel sistem kavramı içinde bu işlev, sistemin
geribildirim (feedback) ögesidir. Fiziksel sistemlerde mekanik olan
bu işlev, bir araçla ya kendiliğinden ya da sistemi kullananlar ara-
cılığıyla yürütülür. Banka, fabrika ve benzeri kurumsal sistemlerde

İse bu işlevi yöneticiler sürdürür. Yönetim ögesi, sistemin işlevleri ve tüm öğeleriyle ilgili bilgilerin doğruluğuna ve zamanında akışına bağlı olarak etkinliğini artırır.

Sistemin girdi-çıkıtı değişkenlerini daha yakından tanıyabilmek için sistem girdileri üç ayrı grupta, çıktıları ise iki grupta incelenebilir (bkz. Çizim 1).

Çizim 1. Sistem ve Öğeleri

Birinci gruptaki girdiler, sistemin yapısal özellikleriyle ilgili sistem tasarım (design) girdileridir. Sistem tasarım parametreleri olarak da adlandırılırlar. Bunlar sistemin fiziksel konumu, niteliği ve sistem çıktılarını elde edebilme yeteneği açısından önemli karar değişkenleridir. Televizyon üretecek bir sistem için: fabrikanın yapılacağı yer, üretimde kullanılacak makinelerin niteliği, televizyonun dış görünüşü, günde kaç tane üretileceği gibi kararlar tasarım girdileridir. Sistemin kurucuları tarafından saptanan tasarım girdileri sık sık değiştirilmez; ancak sistemin daha etkin çalışmasını sağlayacak durumlarda değiştirilirler. Bu tür girdilerdeki karar değişiklikleri, sistemin yapısal özelliğine dolayısıyla sisteme giren kaynakların nitelik ve niceliğine etki eder.

İkinci grup girdiler, sistemin denetiminden bağımsız olarak sisteme etki eden çevresel (environmental) girdilerdir. Bu girdiler, sisteme etki ederler; fakat sistem ürünlerinden kısa sürede etkilenmezler. Bir sistemin çevresel, sisteme bağımlı olarak tanımlanır. Çevresel girdilerden sisteme güç katanlar olduğu gibi sistemin gücünü, çalışmalarını sınırlayıcı olanlar da bulunabilir. Piyasadaki fiyat artış-

ları, banka kredi faizleri, bireylerin televizyon alma isteği bir televizyon üretim sistemi için çevresel girdilere örnektir. Banka faizleri, bu sisteme olumsuz yönde, televizyon alma isteği ise olumlu yönde etki edebilir.

Üçüncü grup girdiler ise sistemin amacına ve yapısına uygun işlevlerini yürütebilmesi için gerekli olan, niteliği, niceliği ve sisteme giriş zamanı, sistem yönetimi tarafından sistemin çalışmalarına bağlı olarak belirlenen, kaynak değişkenleridir. Sistem çıktıları ile doğrudan etkileşen bu tür girdilere, denetimli (controllable) girdiler denir.

Sistem çıktıları ise İstlenen çıktılar ve istenmeyen çıktılar olarak iki ayrı grupta incelenebilir. İstlenen çıktılar, sistemin amaçlarına ulaşmasına yönelik işlevlerinin sonucu, sistemi var eden gereksinimleri giderici ürünlerdir. İstlenmeyen çıktıların, istenen çıktıları elde etmek işlevlerinin, genellikle kaçınılmaz olan ya da önlenmesi zor olan yan ürünleridir. Bir fabrikanın istenen üretimi yanında su ve havayı kirletebilecek artıkları, istenmeyen çıktılarıdır.

Sistem öğelerini oluşturan değişkenlerin işlevleri, sistemden sisteme değişebilir. Bir sistem için denetimli girdi olarak düşünölen değişken, başka bir sistemin çevresel girdisi olabilir. Bir sistemin çıktısı, diğer bir sistemin girdi değişkeni olabilir. Örneğin, Maliye ve Gümrük Bakanlığının bir kararı, bu Bakanlık için denetimli girdi, bankalar içinse çevresel girdidir. Bir üretim sisteminin bir bankadan aldığı kredi, banka için çıktı, üretim sistemi için ise denetimli girdidir.

Sistem sorunlarını çözümlemek için sistem öğelerini ve değişkenlerini tanımanın yararı ve kaçınılmazlığı yanında; sistemin, her biri kendi içinde bir sistem olarak düşünölebilecek kesimlerden (alt sistemlerden) oluştuğunu gözleyip incelemek de etkin bir yoldur. Ayrıca her sistem, bir üst sistemin alt sistemi olarak da gözlenebilir. Türk ekonomisinin banka, vergi, sanayi ve benzeri alt sistemlerden oluştuğu; yine ekonomik sistemin, bir üst sistem olan devlet sisteminin alt sistemi olduğu düşünölebilir.

Eğitim Sistemi

Bireylere belirli davranışları kazandırma işlevi tarihsel süreç içinde gelişerek kurumlaşan eğitim sistemlerine dönüşmüştür. Eğitim, tek bir kurum düzeyinde ya da eğitsel kurumların tümüyle bir «sistem» olarak düşünölebilir. Çünkü sistemlerde varolan bir amaca yönelik girdi, süreç, çıktı ve yönetim gibi öğeler eğitim için de geçerlidir (Başaran 1977, Bursalioğlu 1978, Mann 1968, Oğuzkan 1981).

Eğitim sistemi bir okulu, eğitisel amaçlı her türlü işlevi, özel ya da devlet eliyle işletilen tüm örgün ve yaygın eğitim ile bunlara destek hizmetleri veren diğer kurumları içerebilir.

Burada eğitim sistemimizin sistem öğeleri ve bu öğeleri belirleyen değişkenlerden bir bölümün tanımlanmasına çalışılacaktır. Sözü edilen eğitim sistemi, genel çizgileriyle Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olan ve yüksek öğretim dışında kalan eğitim düzenidir.

Millî eğitim sistemi, devlet sistemimiz içinde ekonomi, güvenlik, sağlık, ulaşım gibi önemli alt sistemlerden biridir. Devletin karar birimleri (yasama) eğitim sisteminin amaçlarını ve sistemin uyması gereken genel ilkeleriyle sistemin yapısını belirleyen kararların bir çoğunu yasalarla saptamıştır.

I. Eğitim Sisteminin Amaçları

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Temel Eğitim Yasası ve 1983 yılında 2842 sayılı yasayla yapılan değişiklik ile eğitim sisteminin genel amaçları saptanmıştır ve özetle: bireyleri Atatürk devrimlerine bağlı, sağlıklı, geniş dünya görüşlü ve ilgilerine göre bir meslek sahibi olacak biçimde yetiştirmektir; böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve toplumun gelir ve mutluluğu artırılacak, öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınma desteklenecek ve hızlandırılacaktır. Dolayısıyla Türk milleti, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapılacaktır.

Sistemin alt kesimlerinden olan örgün (okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özelöğretim) ve yaygın eğitimin, bu genel amaçlarda kendi paylarına düşen özel amaçları da yasa ile saptanmıştır.

II. Sistem Girdileri

Eğitim gibi çok yönlü ve karmaşık bir sistemin değişkenlerini belirlemek için, sistemin girdi ve çıktılarının özellikle kendi alt grupları içinde incelenmesinde yarar vardır. Her bir alt grup için belli başlı değişkenler örnek olarak belirtilmiştir.

A. Tasarım Girdileri (*): Yasa koruyucu ile eğitim sisteminin karar birimleri olan Bakanlık makamı (Bakan, Müsteşar, Müsteşar

(*) Yasaların tasarım ya da çevresel girdi olarak yorumlanması, sistemi inceleyenlerin, sistemi algılama biçimine bağlıdır. Yasaların uygulanması ile sistemin yapısal özelliğine etki edecek yönler tasarım parametresi olarak yorumlanabilir. Yasanın yaptırımı olan zorunlu ilköğretim, bu anlamda sistemin yapısını belirleyen parametrelerden biridir.

Yardımcısı ve benzerleri) tarafından belirlenen, sistemin yapısal özelliklerini yansıtan kararlarla ilgili parametreler sistemin tasarım girdileridir.

1. 1739 sayılı Temel Eğitim Yasası ve ek 2842 sayılı yasa da belirtilen, eğitim sisteminin istenilen yapısını gösteren temel ilkeler: genellik ve eşitlik; bireyin ve toplumun gereksinimleri; yöneltme; eğitim hakkı; fırsat ve olanak eşitliği; süreklilik; Atatürk devrimleri ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği; demokrasi eğitimi; lâiklik; bilimsellik; planlılık; karma eğitim; okul ve aile işbirliği; her yerde eğitim,

2. Zorunlu ilköğretim,

3. Zorunlu dineğitimi,

4. Ders konuları, derslerin dağılımı,

5. Öğretmenlik yapacaklarda aranacak özellikler,

6. Öğrenci sayılarına göre; öğretmen, rehber uzman, yönetici,

hizmetli ve öğretim araç gereç sayıları,

7. Kullanılacak öğretim araçlarının niteliği,

8. Okullara başvuranlarda aranan nitelikler (yaş, diploma...),

9. Seçme sınavı ile öğrenci alınacak okullar,

10. Merkezden denetim ve yönetim,

11. Devlet okullarında parasız eğitim,

12. Yurt dışından eğitim göreceklere aranan nitelikler,

13. Okulun fiziksel olanaklarıyla ilgili kararlar; konumu, öğrenci

sayısına bağlı olarak genişliği ve sayıları belirlenecek sınıflar, laboratuvarlar, kitaplık ve beden salonu, büro ve diğer hizmet yerleri...

B. Denetimli Girdiler : Eğitim sisteminin işlevlerini sürdürebilmesi için gerekli olan sisteme girişi denetlenen kaynaklardır :

1. Eğitilmek için gelenler,

2. İnsan gücü : öğretmen, yönetici, diğer elemanlar ve hizmetliler,

3. Fiziksel olanaklar;

— Bina, bahçe, daktilo, masa...,

— Öğretim araçları; kitap, harita, laboratuvar gereçleri...,

4. Harcamalar : yatırım, maaş, bakım ve günlük işleri yürütme giderleri,

5. Enerji : ısınma, aydınlanma, araç - gereçleri çalıştırma,

6. Ders programlarında değişiklik kararları,

7. Genelgeler, yönetmelikler, emirler,

C. Çevresel Girdiler : Sistem denetiminden bağımsız olarak sisteme etki eden değişkenlerdir :

1. Yasalar :

a) Anayasa : 42. madde, eğitim sisteminin temel özelliğini; 130-132. maddeleri, yükseköğretim kurumları ve üst kuruluşlarıyla ilgili

İlkeleri; 155. madde, devlet ile vatandaş arasında doğabilecek uyumsuzluklarda Danıştayın yetki ve görevlerini; 160. madde ise genel ve katma bütçeli dairelerin gelir ve giderleriyle mallarının denetlenmesinde Sayıştay'ın yetkisini belirlemiştir.

b) Eğitim ile ilgili yasalar :

- 1739 sayılı Temel Eğitim Yasası ve ek 2824 sayılı Yasa,
- 222 sayılı İlköğretim Yasası,
- 625 sayılı Özelöğretim Kurumları Yasası,
- 2547 sayılı Üniversiteler Yasası,
- 1416 ve 4489 sayılı yabancı ülkelere öğrenci gönderilmesiyle ilgili Yasalar,
- 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Yasası,

c) Diğer yasalar :

- 657 sayılı Devlet Memurları Yasası,
- Döner Sermaye Yasası,
- Devlet İhaleleri Yasası,

2. Ekonomik değişkenler : Vergi düzeni, işsizlik, fiat artışları, milli gelir, bireylerin gelir düzeyi, iç/dış ticaret, tarım ve sanayi üretimi, doğal kaynaklar, gereksinim duyulan insan gücü, alt yapı, iletişim düzeyi, mali denetim, öncelikli yatırımlar (savunma, sağlık),...

3. Bağışlar : Vakıf, bireysel, yurt dışı,... bağışları,

4. Nüfus değişkenleri : Nüfus, kadın-erkek sayıları, yaş gruplarına göre nüfusun dağılımı, doğum-ölüm oranları, kırsal-gecekondu-kent nüfusları, şehirlere göç, yurt dışında çalışanlar, yurt dışına göç, emeklilik yaşı,...

5. Toplumsal değişkenler : Gelenekler, din, inançlar, dil, kültür, eğitim düzeyi, aile yapısı, meslek kuruluşları, yetişmiş insan gücü, meslek ve iş değiştirmeler, bireylerin toplumsal etkinliği, toplumsal eğilimler, toplumsal gereksinimler, toplumsal güçler arasındaki etkileşim, teknik bilim düzeyi, toplumsal bozukluklar (alkol, esrar, kumar, çağdışı düşünceler...)

6. Siyasal değişkenler : Siyasal sistem, kamuoyu, uluslararası ilişkiler, siyasal partiler, uluslararası savunma işbirliği,...

7. Doğal değişkenler : İklim koşulları, ulaşım koşulları (doğanın etkisinde kalan), kazalar (yer sarsıntıları, sel baskınları),

8. Yeni buluşlar ve üretilen bilgiler,

9. Sağlık (salgın hastalıklar, bireylerin akıl ve ruh sağlığı), v.b.

III. Sistem Çıktıları

A. İstenen Çıktılar : Bunlar sistemin genel ve özel amaçlarına uygun işlevlerinin ürünleridir.

1. İstenen eğitimi almış bireyler (örgün eğitim kurumlarından mezun olanlar, yaygın eğitimde kursları bitirme belgesi alanlar),

2. Okulca yürütülen etkinliklerin (spor, folklor, tiyatro) toplumsal katkıları,

3. Üretilen bilgiler,

4. Araştırmalar, danışmanlık ve benzeri hizmetler,

B. İstenmeyen Çıktılar : Kaçınılmasına karşın sistemi nengelle-yemediği sonuçlar bu gruba girebilir.

1. Kaynakların boşa kullanımı; eğitim sürecini bitirmeden ayrılanlar, geç başarılı olanlar (bir süreçten birkaç kez geçenler),

2. Kaynakların amaç dışı kullanımı; istenen davranış değişikliği-ni sağlayamama, bireylerin eğitildikleri alanda çalışmaması, mezunların bir üst eğitim kurumuna girememeleri, topluma zararlı alışkanlıkların oluşması,

3. Eğitim sistemini belirleyici temel ilkelerle bağdaşmayan uygulama ve sonuçlar,

IV. Sistem Yönetimi

Millî Eğitim sisteminde yetkilerin merkezde toplandığı bir yönetim biçimi vardır. Kararların alınması ve uygulamaların denetimi bakanlıkça yürütülür. Merkez yönetiminin yardımcı birimleri; merkezde genel müdürler ve dalre başkanları, illerde Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlükleri ve okul düzeyinde ise müdürlerdir.

Okul müdürü, bakanlıktan gelen emirler, yönergeler ve yönetmelikler doğrultusunda okulun güncel işlerini yürütür. Öğrencilerin kaydını, okula devamını, sınıflara dağılımını, disiplin olaylarını, öğretmenlere ders dağılımını düzenler. Belli dönemlerde bakanlığa istatistik bilgiler gönderir, ayrıca bakanlıkça istenen bilgileri sağlar. Okul müdürlerinin yerel ve güncel gereksinimleri karşılayıcı ders programı değişikliği, sistem girdilerinin denetimi ve benzeri yetkileri yoktur.

Bu süreç, eğitilmek amacıyla gelen bireyin sisteme katılımıyla başlayıp ayrılmasına değin etkileneceği öğretim-öğrenim sürecidir (bu süreç aile ve günlük yaşam içinde de vardır; ancak bu, sistemce programlanmamış, örgütlenmemiş bir süreçtir).

— Sisteme gelen bireyin kaydının yapılmasıyla eğitim süreci başlar,

— Öğrenci, içeriği ve dağılımı önceden belirlenmiş derslere girer,

— Öğretmenler çeşitli yöntemlerle öğretim araçlarından da yararlanarak öğretme işlevlerini yürütür.

— Öğrenci öğrenimini ders dinleyerek; tartışma, konuşma ve uygulamalara katılarak; ders çalışıp ödev yaparak pekiştirir,

— Rehberlik hizmetleriyle öğrenci kendini tanır, bireysel sorunlarını çözmeye alışkanlığını kazanır,

— Öğrenci-öğretmen-okul-diğer elemanlar-dersler-aile-eğitsel kol etkinlikleri çevre etkileşimiyle bilgi ve görgüsünü artırır.

— Öğrenci; sistemde çalışan elemanların hizmet içi eğitimi, merkez birimlerinin ve okulların işlevleri, bina bakım ve onarımı, öğretim araç-gereçleri üretimi ve dağıtımı, seçme sınavları ve benzeri eğitim destek hizmetlerinden etkilenir ve yararlanır,

— Çeşitli yöntemle öğrencinin ne öğrendiği ve ne kadar öğrendiği ölçülüp değerlendirilir.

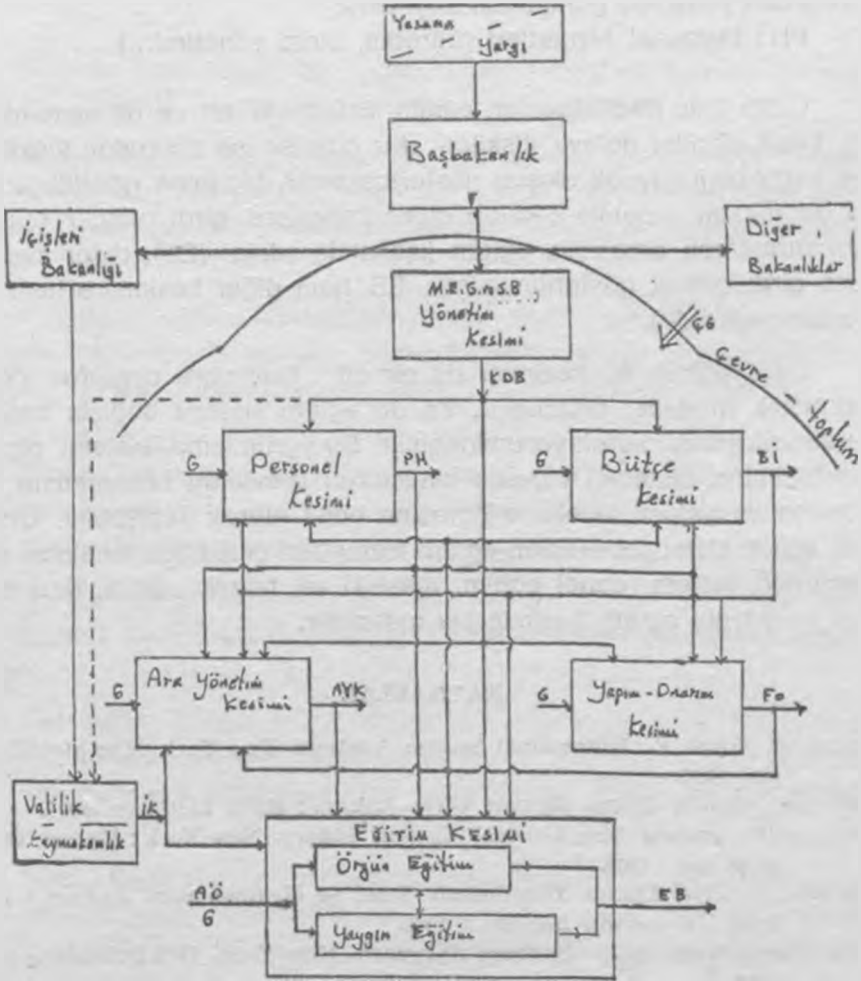
— İstenilen eğitimi alan öğrenciye verilen başarı belgesi ile o düzeydeki süreç biter. Başarılı olamayan ya süreç dışı kalır ya da aynı süreci yineler.

Çevresyle etkileşen bilgi ve enerji alışverişinde bulunan sisteme açık (open) sistemi denir. Eğitim sistemi de açık bir sistemdir. Sistemin uygulamaları ve çıktıları yalnız yönetim ögesince değil, çevrenin ilgili-duyarlı toplum kesimlerince de değerlendirilir. Birkaç yıl öncesine değin var olan lâiklik-zorunlu din eğitimi tartışmaları; yaz başında ardarda gelen seçme sınavları sırasında güncellik kazanan «eğitimde fırsat eşitliği» ilkesine yönelik değerlendirmeler; sistemin karar birimlerince alınması düşünülen önlemler, sistem çevre etkileşiminin uzantılarıdır.

Arapça dili öğretimine temel eğitim kurumlarında başlanacağı; ortaöğretimde teknik ve meslek derslere ağırlık verileceği; temel eğitimin zorunlu olacağı ve benzeri yenilikler sistemin yapısını etkileyecek, yeni kaynakları bu kaynakların yeterli ve yerinde dağılımını gerektirecek kararlardır.

Bir sistemin, bu «sistem» kavramı içinde incelenmesinin yararlarından biri, sistemde etkilenen tüm değişkenleri sistem bütünlüğü içinde gözönüne alıp, birinde yapılacak değişikliğin diğer değişkenler üzerindeki etkisini görebilme olanağı getirmesidir. Diğer bir yararı da, sistemin, her biri yine bir sistem olan kesimlerine ayrılıp incelenebilmesidir. Karmaşık işlevleri olan sistemler kesimlerine, gerektiğinde kesimler de alt kesimlerine ayrılarak sistemin yalın (basit) işlevli birimlerine ulaşabilir. Böylece sistem daha iyi tanınabilir ve sistem sorunlarının kaynağı belirlenebilir.

Örnek olarak eğitim sistemi, verilen ve üretilen hizmetlere göre; yönetim, personel, bütçe, yapım-onarım ve eğitim hizmet kesimlerinden oluşan bir model biçiminde düşünülebilir. Bu modelde kesimler ve kesimler arası ilişkiler, özet olarak Çizim 2'de verilmeye çalışılmıştır.

Çizim 2'. Türk Milli Eğitim Sistemi

Çizim 2'de kullanılan kısaltmaların açıklaması:

AÖ: Eğitim kurumlarına gelecek aday öğrenciler

AYK: İl ilçe ara yönetim kesimi kararları

Bİ: Bütçe işleri

ÇG: Çevresel girdiler

EB: Eğitim sürecinden ayrılan (başarılı-başarısız) bireyler

FO : Sistemde sağlanan fiziksel olanaklar (bina, öğretim araçları...)

G : Bir çoğu yönetim kesimince sağlanan ve denetlenen girdi kaynaklar

İK : İl, İlçe (vali ve kaymakam) kararları

KDG : Yönetim kesiminden çıkan kararlar, denetim... ve alt birimlerden yönetime gönderilen bilgi akışı

PH : Personel hizmetleri (öğretim, birim yönetimi...)

Çizim 2'de dikdörtgenler, eğitim sisteminin üst ve alt sistemlerini, kesik çizgiler dolaylı ilişkileri, düz çizgiler ise doğrudan ilişkileri, ve karar-bilgi-kaynak akışını göstermektedir. Modelde görüldüğü gibi bir üst/alt sistemin çıktıları diğer kesimlere girdi olabilir (çizimi karıştırmamak amacıyla, eğitim kesiminin çıktısı (EB), diğer kesimlere girdi olarak gösterilmemiştir, EB hem diğer kesimlere hem de topluma girdidir).

Gerektiğinde bu kesimler de bir alt kesimlere ayrılarak daha karmaşık modeller üretilebilir. Ya da eğitim sistemi değişik kesimlerden oluşmuş olarak yorumlanabilir. Bu yorumlama, sistemi algılayış biçimine, sistemin yapısını amaçlarını işlevlerini anlayabilme ölçüsüne ve sistemi inceleme amacına bağlı olarak değişebilir. Örneğin eğitim sistemini üretilen eğitim hizmetleri açısından inceleme durumunda, sistem: genel eğitim, mesleki ve teknik eğitim, özel eğitim ve yaygın eğitim kesimlerine ayrılabilir.

KAYNAKLAR

- Banghart, Frank W. Educational System Analysis. New York . The McMillian Co. 1987.
- Başaran, İbrahim Ethem Eğitime Giriş. Ankara : Bilim Matbaası. 1977.
- Bertalanffy, Ludwig Von General System Theory. New York : George Braziller Inc.. 1968
- Bursalıoğlu, Ziya. Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulamalar. Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi. 1978.
- Churchman, West C. The Systems Approach. New York : Dell Publishing Co. 1968
- Immegart, Gleen L., and Francis Plecki An Introduction to Systems for the Educational Administrator. Merillo Park ; Addison Wesley Publishing Co. 1973
- Kast, Fremant E. and James Rosenzweig E. Organization and Management. A Systems Approach. New York : McGraw-Hill Inc., 1974.
- Oğuzkan, Turhan Educational Systems : An Introduction to Structure and Functions. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. 1981.